

Elektronikus folyóiratok Lengyelországban

A szakmai közmegegyezés szerint az első elektronikus folyóirat, a *Mental Workland* 1978-ban született meg az Electronic Information Exchange System (EIES = Elektronikus Információcsere Rendszer) program keretében. Nem kellett nagy feltűnést, nem aratott fényes sikert. Az utóbbi évtized folyamán az internet „berobbanása” e téren is hatalmas változásokat okozott, beláthatatlan perspektívákat nyitott.

Napjainkban az elektronikus folyóiratoknak se szeri, se száma. A <http://www.miks.uj.edu.pl/ibin/czasop/pol.html> című jegyzéken kb. 1200 lengyel és lengyel vonatkozású folyóiratcím található. A címek túlnyomó része, 85%-a nyomtatott periodikumok elektronikus változata. A többinek nincs nyomtatott „előképe”.

A regisztráció és a használat szempontjából a nyomtatott folyóiratok elektronikus változatai kevesebb problémát vetnek fel, mint a csak elektronikus formában létezők. Szabályosabb a periodicitásuk, a fűzetszámozásuk. Ez azonban nem feltétlenül és korántsem jelenti azt, hogy a két változat azonos fűzete teljesen egyforma volna. Az elektronikus változat részint tartalmazhat (esetenként valóban tartalmaz is) olyan összevöket (pl. filmeket, hanganyagokat), amelyek a

hagyományos változatba nehezen integrálhatók, részint pedig az elektronikus változat szövege bármikor megváltozhat (változik is): az időközben elavult megállapításokat elhagyja, s újakkal pótolja őket.

A csak elektronikus címek a fent említett vonatkozásokban sokkal bizonytalanabbak és következetlenebbek. Esetenként „félrevezető” címeket is használnak. Így pl. annak ellenére, hogy címükben „magazin” megjelölés szerepel, tartalmilag a vállalkozás szakfolyóirat – és persze fordított esetek is előfordulnak.

Ennek ellenére: azok a csak elektronikus formában megjelenő folyóiratok, amelyek mögött mérvadó szerkesztőségek és folyóirat-kiadók állnak, produktumaikat gyakran a hagyományos folyóirat-kiadásban kialakult szokásoknak és szabályoknak megfelelően formálják, szerkesztik és fizetetik elő (miközben – természetesen – ehhez a legkorszerűbb technológiákat veszik igénybe).

/GAWRECKI, Wiktor: *Czasopisma elektroniczne: charakteristika i próba klasyfikacji.* = *Przegląd Biblioteczny*, 67. köt. 3. sz. 1999. p. 141–147./

(Futala Tibor)

Egy amerikai folyóirat-digitalizálási projekt

Amíg a természet- és műszaki tudományokban nagy az érdeklődés a digitalizált folyóiratok iránt, addig a társadalom- és szellemi tudományok terén kisebb. Ez következménye annak, hogy az előbbi területeken a kurrens évfolyamok játszanak inkább szerepet az érdeklődés kielégítésében, addig az utóbbiak esetében a visszamenőleges évfolyamok bírnak nagyobb jelentőséggel.

Ennek tudatában érdemes közelebbről szemügyre venni a JSTOR (*Journal Storage*) amerikai nonprofit vállalkozást, amely a szellem- és társadalomtudományok terén indította meg a magfolyóiratok visszamenőleges digitalizálását.

Az ösztönzés William G. Bowenstől, a Mellon Alapítvány elnökétől, egyben a Princetoni Egyetem elnökétől érkezett. 1994-ben 700 000 dollárral támogatta az alapítvány a kísérleti programot, amely 5 közgazdasági és 5 történelmi szakfolyóirat visszamenőleges évfolyamainak digitalizálását tűzte ki célul, elsősorban a könyvtárak raktározási problémáinak enyhítésére. A munkát a Michigani

Egyetem – a Princetoni Egyetem közreműködésével – vállalta. Könyvtárosok, programozók és szaktudósok részvételével, s újabb 1,5 millió dolláros támogatással történt meg a több mint 2 millió lap szkennelése, a szükséges számítógépes program kifejlesztése, és a megfelelő hardver beszerzése. Az adatbázist a WWW-n tették hozzáférhetővé.

A próbakísérlet során kiderült, hogy a szkennelésre kiszemelt évfolyamok hiányosak, vagy rossz fizikai állapotban vannak; ezért meglehetősen költségigényes előkészítő szakaszt kellett beiktatni.

A használók igen pozitívan fogadták a digitalizált évfolyamokat, s ennek láttán további tíz, nemzetközileg elismert egyetem is csatlakozott a projekthez. Az 1995-ben lezárult kísérleti szakasz után úgy döntöttek, hogy a politikai tudományokat, a szociológiát és a matematikát is bevonják a szolgáltatásba; a szkennelésre kiszemelt folyóiratokat szaktudósok jelölik ki.